

Kulatý stůl na téma

„Komunitní služby jako perspektiva pro lidi s postižením a jejich rodiny“

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

28. listopadu 2012

Mateřská škola,
Speciální základní škola
a Praktická škola

HRADEC KRÁLOVÉ
Hradecká 1231

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

Transformace sociálních služeb v Královéhradeckém kraji

Poskytování sociálních služeb pro osoby s postižením prošlo v posledních letech výraznou proměnou směrem k podpoře větší samostatnosti klientů a zajišťování pomoci přímo v domácnostech a v přirozeném prostředí. Tyto trendy dlouhodobě podporuje i Královéhradecký kraj nejen jako zadavatel sociálních služeb, ale také jako zřizovatel 24 zařízení služeb sociální péče pro seniory a osoby s postižením.

Celková kapacita pobytových sociálních služeb v kraji (domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením a domovy se zvláštním režimem) je cca 2300 lůžek. Z toho připadá více než polovina lůžek na domovy pro seniory, kteří jsou rovněž z velké části cílovou skupinou domovů se zvláštním režimem. Některá krajská zařízení již několik let poskytují služby denního stacionáře, odlehčovací služby a službu chráněné bydlení.

Výrazné investice do personálního zajištění s důrazem na zkvalitnění způsobu poskytování služeb a do technického vybavení (omezování vícelůžkových pokojů, budování samostatných bytových jednotek, výstavba zázemí pro volnočasové a pracovní aktivity) v posledních deseti letech významně přispěly ke zvýšení kvality života klientů. Dlouhodobě je v Královéhradeckém kraji prostřednictvím evropských fondů v rámci krajských individuálních projektů podporováno vzdělávání personálu sociálních služeb, strategické plánování rozvoje sociálních služeb, spolupráce zadavatelů a poskytovatelů sociálních služeb na místní úrovni. Kraj dále vyvíjí další aktivity přispívající ke zkvalitnění a zlepšení dostupnosti sociálních služeb včetně služeb komunitních. Prostřednictvím individuálního projektu Služby sociální prevence v Královéhradeckém kraji tak byly mj. podpořeny služby sociální rehabilitace, sociálně terapeutické dílny či služby následné péče.

S cílem umožnit klientům sociálních služeb žít život srovnatelný s životem jejich vrstevníků zapojil Královéhradecký kraj svá dvě zařízení do projektu Podpora

transformace sociálních služeb realizovaného MPSV. Jedná se o Barevné domky Hajnice a Ústav sociální péče pro tělesně postižené v Hořicích v Podkrkonoší.

Projekt MPSV úzce navazuje na zdroje z evropských fondů, ze kterých je možné využít peníze na nákup bytů, domků, jejich rekonstrukce či výstavbu v běžném prostředí.

Od roku 2010 obě zařízení intenzivně spolupracovala s Královéhradeckým krajem na přípravě transformačních plánů. Tyto plány určují vize a cíle zařízení, konkretizují transformační záměr (např. kde a pro kolik uživatelů budou nové domácnosti, jaké služby budou klientům poskytovány). Východiskem pro zpracování transformačních plánů bylo vyhodnocování potřeb a přání klientů, analýza zdrojů a poptávky po službách.

Schválením transformačních plánů obou zařízení Ministerstvem práce a sociálních věcí v listopadu loňského roku se otevřela Královéhradeckému kraji cesta k podání žádostí o finanční prostředky z Integrovaného operačního programu, a tím 44 klientům cesta k životu v komunitě.

Informace o procesu transformace vybraných pobytových sociálních služeb v Královéhradeckém kraji jsou k dispozici na www.kr-kralovehradecky.cz v sekci Sociální věci (Rozvoj sociálních služeb → Transformace pobytových sociálních služeb), zdrojem informací o všech sociálních projektech Královéhradeckého kraje je www.socialniprojekty.cz či Zpravodaj sociálních projektů. Se žádostí o zasílání zpravodaje se mohou zájemci přihlásit na msmudkova@kr-kralovehradecky.cz.

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v kraji:

Mgr. Pavla Merková

Telefon: 739 548 473

Regionální pracovnice pro Královéhradecký kraj

E-mail: pavla.merkova@trass.cz

TÉMA KULATÉHO STOLU:

„Komunitní služby jako perspektiva pro lidi s postižením a jejich pečující rodiny“

Rodiny pečující o své blízké se zdravotním postižením si zaslouhují pozornost a podporu společnosti. Není to tak dávno, kdy stát „odebíral“ rodinám odpovědnost za péči o příbuzné s postižením (nebo nemocné, seniory) a docházelo k automatickému umisťování do ústavní péče. Jiné alternativy prakticky neexistovaly. Ústavy umístěné v okrajových a vzdálených lokalitách se svými pravidly a řádem se pro většinu lidí s postižením nestávaly novým domovem. Přesto tam prožili desítky let, odloučení od původního domova, původní rodiny a přátel.

V současnosti stojíme na rozhraní dvou epoch. Část lidí se zdravotním postižením stále žije v ústavech, většina dětí, dospívajících a část dospělých žije v rodinách. Zavedený systém ústavních služeb neumí reagovat na tuto skutečnost, na reálné potřeby pečujících rodin, ale ani samotných lidí se zdravotním postižením. V průběhu posledních dvou desetiletí postupně vznikaly ambulantní a terénní služby, speciální školy a podpůrná školská zařízení, nebo také programy integrace ve školách, ty ale povětšinou řeší potřeby rodiny v návaznosti na věk dítěte nebo mladého člověka s postižením. V Královéhradeckém kraji je zatím nedostatečná nabídka dostupných alternativ vhodnějších typů služeb pro dospělé lidi s postižením, např. ve formě podpory samostatného bydlení, chráněného bydlení, nebo podpory zaměstnávání. Rodiče, jejichž dítě prošlo sítí podpory škol, osobní asistence apod., tak stojí na prahu dospělosti svého dítěte znovu na začátku a otevírá se před nimi nejistá budoucnost. *„Jako bych byla znovu na mateřské. Syna mi vezmou sotva na pár hodin do denních aktivit, ale protože je na vozíku, dostane se maximálně na zahradu. Pro člověka, který má rád společnost a zábavu, nejsem ani já, natož takováto „aktivita“ plnohodnotným naplněním jeho zájmů a potřeb.“* říká maminka dospívajícího mladého muže s kombinovaným postižením a dodává: *„Celé noci kvůli tomu nespím, osobní asistence není řešením, není zrovna levná. Člověk si pak připadá na všechno sám.“*

Zásadní změny pojetí a nabídky sociálních služeb poskytovaných lidem se zdravotním postižením přináší projekt transformace pobytových sociálních služeb. Jeho cílem je vytvoření takové sítě sociálních služeb, která umožní lidem s postižením žít životem, který je podobný tomu, jak žijí jejich vrstevníci. To znamená, že už by se lidé s postižením neměli stěhovat za službou – do nepří-

rozených internátních podmínkách zámku nebo jiné velké budovy, ale naopak - služby by měli být dostupné v jejich přirozeném prostředí v blízkosti domova, rodiny a přátel. Aktuálně dochází k radikální proměně současných pobytových zařízení, z nichž některé již úplně opouští původní prostory a místo nich vznikají malé domácnosti chráněného bydlení a domovů pro osoby se zdravotním postižením, denní stacionáře nebo sociálně terapeutické dílny v obcích a městech Královéhradeckého kraje. Lidé s postižením v nich budou žít s potřebnou podporou personálu, podle vlastních možností co nejvíce samostatně a podle svých představ.

Transformace je jen jedním z kroků, jak změnit zavedený přístup k lidem s postižením, k jejich právům, možnostem a k jejich životu. Směřujeme k období, kdy uznáme, že každý člověk má mít šanci prožít plnohodnotný život, o kterém může rozhodovat on sám. Naší odpovědností je vytvářet takové podmínky, aby toho byl schopen bez ohledu na to, jaká omezení mu jeho zdravotní stav způsobuje a zajímat se přitom, co lidé se zdravotním postižením a jejich rodiny opravdu potřebují.

Barevné domky Hajnice, příspěvková organizace

Barevné domky Hajnice – poskytovatel pobytových sociálních služeb pro lidi s mentálním postižením - leží v podhůří Krkonoš, 11 km jižně od Trutnova a jsou příspěvkovou organizací Královéhradeckého kraje.

Organizace má v současné době registrovány služby: domov pro osoby se zdravotním postižením (kapacita 93 lůžek), týdenní stacionář (kapacita 24 lůžek, z důvodu transformace obsazenost pouze 16 lůžek) a chráněné bydlení s kapacitou 4 lůžka (od 1.1.2013 dojde k navýšení kapacity na 27 lůžek). Svoje služby poskytuje nejen v obci Hajnice, ale i v Trutnově a v Markoušovicích.

Pracovníci Barevných domků Hajnice se již více jak 16 let intenzivně snaží zajistit pro své klienty důstojný život v běžném prostředí, v malých domácnostech s dostatkem soukromí.

Právě týdenní stacionář v Markoušovicích je důvodem, proč se Barevné domky zapojily do projektu Podpora transformace sociálních služeb. Objekt týdenního stacionáře není z hlediska kvalitního poskytování sociálních služeb ve vyhovujícím stavu. Omezená dopravní obslužnost a absence veřejných služeb v obci nedovoluje klientům žít život takový, který by se blížil životu jejich vrstevníků.

Transformační vizí zařízení je zcela opustit objekt týdenního stacionáře v Markoušovicích a pro 28 klientů vybudovat malé domácnosti v běžné zástavbě v lokalitách Trutnov, Náchod, Hradec Králové a Dvůr Králové nad Labem, kde součástí objektu bude i malá sociálně terapeutická dílna.

Více informací o transformaci Barevných domků Hajnice naleznete na:

<http://www.barevnedomky.cz/pages/transformace>

Jana Zárubová, DiS.

Odborná pracovnice NC v zařízení

Telefon: +420 739 548 479

E-mail: jana.zarubova@trass.cz

Ústav sociální péče pro tělesně postižené v Hořicích v Podkrkonoší, p. o.

Ústav sociální péče pro tělesně postižené v Hořicích (bývalá Invalidovna) je součástí města téměř 80 let a jeho zřizovatelem je Královéhradecký kraj. V současné době v něm žije 79 obyvatel. Zařízení disponuje 42 pokoji, z nichž pouze 10 je jednolůžkových. Také společná sociální zařízení na patře příliš nepříspěvají k zajištění dostatku soukromí. Příznivé není ani umístění budovy zařízení. Pro některé klienty na mechanických vozících je bez doprovodu téměř nemožné zdolat stoupání kopce Gothard, na jehož úbočí je objekt ústavu postaven. Na druhou stranu město Hořice nabízí svým obyvatelům jak výbornou dopravní obslužnost, tak i širokou škálu veřejných služeb. Navíc se prostřednictvím projektu „Hořice – město bez bariér“ podařilo ulehčit pohyb po městě všem handicapovaným.

Díky vstřícnému kroku představitelů města Hořice v podobě nabídky pozemků k výstavbě rodinných domků v rovinaté části obce a díky projektu Podpora transformace sociálních služeb s možností čerpat finanční prostředky z Integrovaného operačního programu bude moci 16 uživatelů bydlet v malých domácnostech ve 2 nově postavených dvojdomcích.

Součástí jednoho dvojdomku pro lidi s vysokou mírou podpory, bude i zázemí pro denní programy.

Více informací naleznete na: <http://www.usphorice.cz/cz/transformace/>

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Mgr. Jana Ludvíková

Odborná pracovnice NC v zařízení

Telefon: +420 739 548 442

E-mail: jana.ludvikova@trass.cz

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlášily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

